

Fria Läroverken i Sverige AB ~~Lärande i Sverige AB~~, org nr 556917-2041
Karlstad@laroverken.se ~~info@larande.se~~

2023-06-21
Dnr SI 2022:8458

Rättelse av beslut enligt
36 § förvaltningslagen (2017:900)
den 21 juni 2023/Maria Larsson

Beslut

efter kvalitetsgranskning av
undervisningen i källkritiskt förhållningssätt
– fokus gymnasieskolan
vid Fria Läroverken Karlstad
med Fria Läroverken i Sverige AB ~~Lärande i Sverige AB~~

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Fria Läroverken Karlstad avseende verksamhetens kvalitet inom undervisningen i källkritiskt förhållningssätt – fokus gymnasieskolan. Syftet med denna kvalitetsgranskning är att granska kvaliteten i de utvalda skolornas undervisning i källkritiskt förhållningssätt till digitala och andra källor, med fokus på gymnasieskolan. I granskningen omfattar begreppet källkritiskt förhållningssätt både källkritik, källtillit och informationssökning. Granskningen syftar till att besvara frågan:

I vilken utsträckning främjar undervisningen elevernas förmåga att söka och värdera information samt använda såväl digitala som andra källor?

Kvalitetsgranskningen omfattar 30 gymnasieskolor hos både offentliga och enskilda huvudmän. Urvalet omfattar en variation av skolor avseende geografisk spridning och storlek. Granskningen har genomförts av undervisningen i år 1 och 2 vid både yrkesprogram och högskoleförberedande program i ämnena engelska, historia, naturkunskap (alternativt biologi, fysik, kemi), religionskunskap, samhällskunskap och svenska/svenska som andraspråk. Vid sidan av beslut till de granskade skolenheterna kommer även en övergripande rapport publiceras våren 2024.

Granskningen genomfördes 25-26 maj 2023 av utredarna Therése Tunek och Johan Hieronymus.

Läsanvisning

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen tagit fram i granskningen inom det granskade området vilket beskrivs i bilaga 1. I denna bilaga finns också beskrivet hur granskningen har genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 2. På varje område bedöms om verksamheten uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning. Om en verksamhet bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på inom vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs också av skolan. Om en verksamhet bedöms uppfylla kriterierna i hög utsträckning begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framåtsyftande kommentarer.

Fakta om verksamheten

Fria läroverken Karlstad är en fristående gymnasieskola belägen i Karlstad kommun. Skolenheten leds av en rektor. Huvudman är Fria Läroverken i Sverige AB, med organisationsnummer 556917-2041. Fria Läroverken i Sverige AB ägs av Watma Education. Skolan bedriver undervisning inom barn- och fritids-, el- och

energi-, ekonomiska, naturvetenskapliga och samhällsvetenskapliga programmet samt teknikprogrammet. På skolenheten får cirka 590 elever sin gymnasieutbildning.

Beslut:

Undervisning för att främja elevernas förmåga att söka och värdera information samt använda digitala och andra källor

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Fria Läroverken Karlstad i följande utsträckning.

Skolinspektionen bedömer följande: Undervisningen främjar elevernas förmåga att söka och värdera information samt använda digitala som andra källor *i flera delar, men utvecklingsområden finns.*

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande delar:

- Rektorn och lärarna behöver utveckla samarbetet för att skapa en gemensam förståelse i frågor som rör undervisningen i källkritiskt förhållningssätt.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 2023-11-17 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån det identifierade utvecklingsområdet och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 3) användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till dokument.goteborg@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2022:8458) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar.

Undervisning för att främja elevernas förmåga att söka och värdera information samt använda digitala och andra källor

Kvalitetsgranskningen syftar till att granska i vilken utsträckning undervisningen främjar elevernas förmåga att söka och värdera information samt använda såväl digitala som andra källor.

Det innefattar en granskning av hur lärarna arbetar för att utveckla och anpassa undervisningen till en föränderlig samhälls- och teknikutveckling samt till elevernas vardag. Samarbetet mellan lärare och skolbibliotekens personal har en viktig roll att fylla i det.

Granskningen innefattar också om ett källkritiskt förhållningssätt och metod ständigt är levande/närvarande i undervisningen genom både teoretiska resonemang och praktiska exempel. Detta innefattar prövningar av trovärdighet och relevans av både information och olika källor. Det gäller såväl text som bild, rörlig bild och ljud samt de plattformar som eleverna använder sig av.

Till sist innefattar granskningen hur eleverna får möjlighet att omsätta, utveckla och befästa sina källkritiska förmågor och förhållningssätt samt hur lärarna leder och stöttar elevernas utveckling av källkritiska förmågor.

Skolinspektionen bedömer följande: Undervisningen främjar elevernas förmåga att söka och värdera information samt använda digitala som andra källor *i flera delar, men utvecklingsområden finns*.

Granskningen visar att lärarna på Fria Läroverken Karlstad utvecklar undervisningen och håller sig uppdaterade kring teknikutveckling och källkritiskt förhållningssätt men det saknas ett övergripande arbete för att säkerställa att elevernas kunskaper ska bli heltäckande.

I granskningen framkommer att ett källkritiskt förhållningssätt är ständigt närvarande i undervisningen genom teoretiska resonemang och praktiska exempel på hur information och olika källor kan granskas och värderas.

Granskningen visar att lärarna ger eleverna aktivt stöd och att det finns stödstrukturer att tillgå för att de ska kunna agera källkritiskt. Det källkritiska förhållningssättet genomsyrar undervisningen och elever får genom skriftliga arbeten öva på ett

källkritiskt förhållningssätt under ledning av läraren. Lärarna ger eleverna relevant återkoppling i uppgifter som rör källkritik.

Samarbete för att utveckla undervisningen inom källkritiskt förhållningssätt

Granskningen visar att lärarna på Fria Läroverken Karlstad utvecklar undervisningen och håller sig uppdaterade kring teknikutveckling och källkritiskt förhållningssätt men det saknas ett övergripande arbete för att säkerställa att elevernas kunskaper ska bli heltäckande.

Utveckling av undervisningen i källkritiskt förhållningssätt

Granskningen visar att lärarna kontinuerligt utvecklar undervisningen i källkritiskt förhållningssätt och anpassar undervisningen efter teknikutvecklingen och utvecklingen i samhället. Av intervjuer med lärarna framgår att de anpassar innehåll och form till de digitala verktyg och plattformar som eleverna rör sig på. Bland annat berättar lärarna att de håller sig uppdaterade kring och i samhällskunskap tar upp fenomen på nätet som är populära hos ungdomar. Lärarna berättar vidare att de fått anpassa undervisningen mer nu, när AI har kommit och att de bland annat låter eleverna titta på sidor som innehåller fake-news eller på manipulerade bilder för att de ska se hur lätt det är att bli lurade. Lärarna berättar vidare att de tar del av aktuell skolforskning inom området. Ett exempel är läraren i engelska som tagit del av forskning kring fake-news som visat att elever som själva producerat fake-news lättare kan upptäcka när de exponeras för det. Läraren visar därför fake-news för eleverna, först uppenbara exempel för att senare gå in på svårare exempel, och sedan får eleverna själva tillverka olika fake-news.

Samarbete i frågor som rör källkritiskt förhållningssätt

Granskningen visar att det finns ett påbörjat skolövergripande samarbete i frågor som rör källkritiskt förhållningssätt. Av intervju med rektorn, lärare och skolbibliotekarien framgår att det finns en förstelärare på skolan med uppdrag att utveckla ett gemensamt arbetssätt kring fusk, plagiat och informationssökningar. I försteläraruppdraget ligger också att utöka elevernas möjlighet att arbeta källkritiskt. I planen ingår att alla kommande elever i år 1 ska få undervisning i hur de söker olika källor och artiklar och som ett led i detta har skolan anslutit sig till ett större digitalt artikelsökningsverktyg (DIVA-portalen). Även inom vissa arbetslag finns ett gemensamt arbete. Bland annat har lärarna i engelska valt att arbeta gemensamt med källkritik utifrån de möjligheter och problem som AI för med sig. Där har lärarna gemensamt utformat lektionsplaneringar som uppdateras kontinuerligt. Det förekommer även ämnesövergripande samarbeten där källkritiskt förhållningssätt ingår i undervisningen. På frågan om det finns ett samlat gemensamt arbete på skolan kring källkritiskt förhållningssätt svarar rektorn och lärarna både ja och nej. Av

granskningen framgår dock att det är upp till varje lärare att ta upp källkritik i undervisningen och att det inte finns en gemensam plan eller kartläggning av vad som tas upp i olika ämnen, på olika program eller under olika år under elevernas gymnasietid.

Källkritiken är ständigt närvarande i undervisningen och involverar olika källor och uttryckssätt

I granskningen framkommer att ett källkritiskt förhållningssätt är ständigt närvarande i undervisningen. Undervisningen innehåller teoretiska resonemang och praktiska exempel på hur information och olika källor kan granskas och värderas.

Källkritiskt förhållningssätt i undervisningen

Granskningen visar att undervisningen genomgående och kontinuerligt innehåller ett källkritiskt förhållningssätt som anpassas efter elevernas förförståelse. Av intervju med lärarna framgår att de undervisar eleverna kring olika aspekter av källkritiskt förhållningssätt och lyfter ämnen som gör behovet av ett källkritiskt förhållningssätt tydligt. Inom svenska arbetar lärarna i år 1 med att undervisa om hur de ska referera till källor i text samt hur de citerar korrekt. Undervisningen fokuserar även på att lära eleverna att skilja mellan åsikter och fakta och läraren ökar svårighetsgraden för eleverna genom att visa olika källor och låta eleverna motivera varför en källa är bättre än de andra. I historia berättar lärarna att de arbetar utifrån äkthet, beroende, tendens, tid och närhet i arbetet med källor och att de applicerar principerna på en variation av källor, från artefakter till digitala källor. Lärarna berättar vidare att de ofta tar upp kontroversiella frågor i undervisningen i både samhällskunskap och engelska dels genom att fördjupa elevernas kunskaper i sakfrågorna och dels genom att låta eleverna diskutera frågorna, exempelvis har eleverna sett dokumentär om Andrew Tate och sedan diskuterat hans världsbild. Av intervjuer med elever framgår att källkritik tas upp i de flesta ämnen, även i yrkesämnen, särskilt när eleverna arbetar med skrivuppgifter. Eleverna säger att källkritik är som en naturlig del av undervisningen. Eleverna berättar vidare att de i engelska har fått arbeta med falska nyheter för att kunna känna igenom dem.

Prövningar av trovärdighet och relevans

Granskningen visar att undervisningen innehåller prövningar av källors trovärdighet och relevans. Av intervju med elever framgår att lärare visar eleverna vad man ska leta efter på en hemsida för att bedöma en källas trovärdighet. Lärarna har bland annat visat olika hemsidor och visat på hur de via att titta på hemsidans layout kan bedöma trovärdigheten. Läraren visade även en sida som lägger upp falska nyheter för att visa på hur de kan känna igen sådana sidor. Lärarna har även visat eleverna hur de kan bedöma sidor på Wikipedia genom att berätta för eleverna att det går

att se när sidan uppdaterats senast och hur många som har besökt sidan. Av intervju med lärare och lektionsobservationer framgår att eleverna får öva sig på att bedöma källors trovärdighet och relevans genom att bland annat i historia få läsa fyra olika källor som behandlar Hitlers död och analysera sanningshalten i olika påståenden kring det. Ett annat exempel är att lärare visat en vinklad film om ett hot mot Sverige "Det nya hotet" (Statens medieråd, 2016) under en lektion i svenska, där eleverna fick analysera trovärdigheten i filmen och sedan se hur filmen utformats just för att skapa en vinklad bild av verkligheten. Lärarna berättar även att de i samhällskunskap tar upp fenomen på nätet som är populära hos ungdomar och ifrågasätter det i undervisningen genom att gå in på sidan och titta tillsammans med eleverna. Läraren ställer till exempel frågor som "Vem är det som intervjuas? Är sidan uppdaterad? Vems står bakom sidan?". Lärarna berättar vidare att de fått anpassa undervisningen mer nu, när AI har kommit och att de bland annat låter eleverna titta på sidor som innehåller fake-news eller på manipulerade bilder för att de ska se hur lätt det är att bli lurade. I samband med det visar lärarna hur man gör en bildsökning.

Informationssökning i olika källor

Granskningen visar att eleverna får öva sig att söka information i olika typer av källor. Av intervju med eleverna framgår att de får arbeta med multimodala och skriftliga källor regelbundet men att det är mestadels skriftliga källor som de använder. Eleverna säger att de inte sökt information i databaser eller på något större bibliotek men att de brukar använda läroboken och andra böcker eller material på nätet. Till nästa läsår har skolan utökat möjligheter till artikelsök inom skolan för att ytterligare stärka tillgången till vetenskapliga källor som eleverna kan använda i sitt skolarbete i olika ämnen. Eleverna berättar dock att de vet hur man söker i böcker och att de i undervisningen har pratat om algoritmer och olika andra faktorer som gör att de möts av olika information när de gör samma typer av sökningar på nätet. Av intervjuer med rektor och lärare framgår att de använder olika typer av källor i undervisningen och att de låter eleverna använda olika typer av källor.

Lärarna ger eleverna stöttning i användningen av det källkritiska förhållningssättet

Granskningen visar att lärarna ger eleverna aktivt stöd och att det finns stödstrukturer att tillgå för att de ska kunna agera källkritiskt. Det källkritiska förhållningssättet genomsyrar undervisningen och elever får genom skriftliga arbeten öva på ett källkritiskt förhållningssätt under ledning av läraren. Lärarna ger eleverna relevant återkoppling i uppgifter som rör källkritik.

Källkritiskt förhållningssätt i elevernas uppgifter

Granskningen visar att eleverna får arbeta med källkritik och ett källkritiskt förhållningssätt i de flesta elevuppgifter. Av intervjuer med elever framgår att de ofta arbetar med källkritik på ett sätt som genomsyrar all undervisning. Eleverna säger att det sker nästan automatiskt numer, att de ska vara källkritiska. Inom bland annat naturkunskap ges eleverna uppgifter där de ska sammanfatta olika artiklar om genteknik och använda källkritiska principer i värderandet av artiklarna. I samhällskunskap har de fått göra en podcast och välja och förklara de källor som de valt som underlag för innehållet. Inom engelska har eleverna fått gissa vilken bild eller video som är den rätta, där en bild/video var autentisk medan den andra var genererad av AI. Inom ramen för svenska har de arbetat med att muntligt argumentera mot varandra i olika frågor där eleverna fick ta fram fakta i ämnen och bemöta och förhålla sig till de andra gruppernas fakta. Av intervju med eleverna framgår även att det tas hänsyn till elevernas progression i de uppgifter som lärarna ger eleverna. I bland annat kemi fick eleverna länkar till källor i en viss typ av uppgift (labbuppgift) i början av kursen medan de nu mot slutet av kursen ska välja källor själva. Även i andra ämnen märker eleverna att det finns en progression. I början av läsåret innehöll uppgifterna att de fick utföra mer källhänvisning och nu mot slutet av läsåret förväntas eleverna granska och berätta varför de valt just de källorna. Eleverna säger även att de måste motivera vad det är som gör källan bra. Av intervju med lärarna framgår att de ger eleverna varierade uppgifter för att arbeta med källkritiskt förhållningssätt. En lärare berättar att hen låtit eleverna göra egna influenservideos där syftet med uppgiften har varit att synliggöra hur influencers på sociala medier säljer in en livsstil och olika produkter på ett naturligt sätt. Lärarna berättar vidare att de inför riksdagsvalet lät eleverna faktagranska det som politikerna sa och att eleverna även skulle ta reda på det som politikerna inte sa i sakfrågan, det vill säga vilken information som utelämnades. Lärarna berättar även att de ofta låter eleverna läsa nyheter från olika perspektiv, där de utgår från en internationell nätsida som visar nyheter som skrivs ur ett vänster-, höger och ur ett mittperspektiv för att se hur samma innehåll presenteras olika utifrån olika agendor.

Aktivt stöd och stödstrukturer för att agera källkritisk

Granskningen visar att eleverna ges aktivt stöd och att det finns stödstrukturer att tillgå för att de ska kunna agera källkritiskt. Av intervjuer och observationer framgår att lärarna undervisar om hur eleverna ska gå tillväga när de ska tillämpa ett källkritiskt förhållningssätt och att de får öva under lektionstid då läraren fungerar som ett aktivt stöd. Det finns flera exempel från engelska, historia och svenska där eleverna ges olika typer av stödmaterial att använda i arbetet med källkritik berättar eleverna. Av intervju med lärarna framgår att lärarna ger eleverna frågor som de ska ställa till materialet. Exempelvis var är källan publicerad? När är den publicerad? Vem är ansvarig för källan? Varför finns källan? I historia använder sig lärarna av de källkritiska begreppen, ibland i form av en checklista, och de lär eleverna min-

nesramsor med de källkritiska begreppen. Inom engelska tar lärarna upp de engelska begreppen confirmation-bias, strawman och red herring bland annat. Lärarna berättar vidare att de är noga med att hålla kvar i själva frågan när de undervisar, vad är kunskap? Hur skapar vi kunskap? Genom att vinkla de frågorna utifrån olika perspektiv menar lärarna att de ger eleverna verktyg att själva kunna granska källor och agera källkritiskt.

Återkoppling kring källkritiska ställningstaganden

Granskningen visar att eleverna ges återkoppling i arbetet med källkritik. Av intervju med lärarna framgår att de ger feedback kring källkritik muntligt till eleverna. Lärarna hjälper eleverna under processen genom att ge formativ återkoppling på deras arbete och lärarna säger att eleverna på yrkesprogrammen oftare signalerar att de behöver stöttning kring val av källor och resonemang kring källkritik än eleverna på de högskoleförberedande programmen. Det finns även lärare som alltid ger skriftlig återkoppling till eleverna kring deras arbete med källkritik. Enligt eleverna får de feedback när uppgiften är inlämnad men de tror även att de kan få feedback på det källkritiska arbetet om de ber om det tidigare i arbetet. Enligt eleverna får de feedback till exempel om de har använt sig av källor på för eleven lämplig nivå, bland annat när de lämnar in arbeten i kemi och samhällskunskap. En lärare berättar att hen brukar låta eleverna granska gamla elevtexter utifrån frågan, vad gör att källkritiken är bra i detta arbete? Det, menar lärarna, är ett bra sätt för eleverna att arbeta med källkritik.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn och lärarna behöver utveckla samarbetet för att skapa en gemensam förståelse i frågor som rör undervisningen i källkritiskt förhållningssätt.

Granskningen visar att det finns goda exempel på samarbeten gällande källkritik inom och mellan ämnen på skolan men att det inte förekommer något samlat arbete på skolenheten för att diskutera övergripande frågor om källkritik och hur det integreras i undervisningen för eleverna. Även om lärare tar del av information som rör källkritik och den tekniska utvecklingen så förs få gemensamma diskussioner om sådana aspekter. Det gör att lärarna riskerar att utveckla egna praktiker och tillvägagångssätt eftersom det saknas en gemensam strategi och en trygghet i hur sådana utmaningar ska hanteras.

Skolinspektionen rekommenderar därför att lärarna och rektorn diskuterar den utveckling som sker inom området och hur undervisningen i källkritiskt förhållningssätt bedrivs. Detta för att synliggöra de insatser som genomförs för att skapa en samsyn i vad som krävs för att eleverna ska utveckla ett källkritiskt förhållningssätt, med utgångspunkt i respektive ämne, och ge lärarna stöd i hur de kan hantera källkritiska frågor. Det källkritiska förhållningssättet bör även anpassas till elevernas progression genom gymnasietiden och till de samhälleliga förändringar som pågår med bland annat ökad förekomst av så kallad fake-news och desinformation. Den tekniska utvecklingen är föränderlig och sker snabbt, vilket ställer krav på att det finns kända strategier för läraren att använda sig av för att hantera att elever till exempel använder AI-genererade texter. Det ställer även krav på att källkritiska rutiner och strategier uppdateras utifrån förändringarna och att de kommuniceras för att skapa en tydlighet. Lärarna behöver få samsyn gällande vilka rutiner, med utgångspunkt i ämnets karaktär, som bör råda på skolenheten och hålla dessa i samklang med utvecklingen inom källkritik.

På Skolinspektionens vägnar

X Maria Larsson

Beslutsfattare

Signerat av: Maria Larsson

X Therése Tunek

Föredragande

Signerat av: Therése Tunek

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredaren Johan Hieronymus deltagit.

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Två lektionsobservationer
- En gruppintervju med elever
- En gruppintervju med lärare och skolbibliotekarie
- En intervju med rektor.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från besöket för faktakontroll.

Kvalitetsgranskningen omfattar 30 gymnasieskolor hos både offentliga såväl som enskilda huvudmän. Urvalet omfattar en variation av skolor med avseende på geografisk spridning och storlek. Granskningen har genomförts av undervisningen i år 1 och 2 vid både yrkesförberedande och högskoleförberedande program i ämnena engelska, historia, naturkunskap (alternativt biologi, fysik, kemi), religionskunskap, samhällskunskap och svenska/svenska som andraspråk. Vid sidan av beslut till de granskade skolenheterna kommer även en övergripande rapport publiceras till våren 2024.

Bedömningsområden

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet.

Inom respektive område granskas följande:

Bedömningsområde 1: Samarbete för att utveckla undervisningen om källkritik

I området granskas hur lärarna utvecklar undervisningen och håller sig uppdaterade i förhållande till en föränderlig samhälls- och teknikutveckling samt till elevernas vardag. Inom detta område är även samarbetet mellan lärare och med skolbibliotekens personal en viktig del för att utveckla skolans arbete och bidra till elevernas källkritiska förhållningssätt samt ge dem möjlighet att tillägna sig konkreta metoder för till exempel informationssökning. Lärarna behöver kunskap för att kunna undervisa eleverna om var och hur de hittar tillförlitliga källor samt balanserad information genom det som kallas sökkritik och källtillit. Lärarna behöver hålla sig uppdaterade så att undervisningen även kan innehålla moment om hur teknik och algoritmer påverkar källor och handlingar samt om hur den digitala tekniken utvecklas. I detta är en viktig del även de plattformar och forum

som eleverna får information från, vilket gör att lärarna behöver hålla sig uppdaterade även kring hur dessa sorterar och visar information.

Bedömningsområde 3: Källkritiken är ständigt närvarande i undervisningen och involverar olika källor och uttryckssätt

Området handlar om huruvida lärarna återkommande genomför undervisning om källkritiskt förhållningssätt i undervisningen. Forskningen visar att kombinationen av kunskapen inom ett ämne och dess vetenskapliga grund och förhållningssätt tillsammans med konkreta metoder för källkritiskt granskning och värderande är särskilt viktigt. Det är därför viktigt att lärarna kontinuerligt integrerar undervisningsmoment om kritiskt tänkande och ett källkritiskt förhållningssätt i respektive ämne.

Det är viktigt att undervisningen innehåller både teoretiska genomgångar och praktiska övningar av källkritiskt förhållningssätt och metod, och att dessa är ständigt levande/närvarande i undervisningen. Läraren behöver presentera olika källkritiska metoder som är relevanta utifrån ämnets vetenskapliga grund samt ge eleverna en möjlighet att reflektera över hur olika digitala källor och informationsflöden kan värderas utifrån olika vetenskapliga traditioner och metoder. Det är således av vikt att undervisningen involverar såväl text som bild, rörlig bild och ljud, samt de plattformar som eleverna använder sig av.

Bedömningsområde 3: Eleverna får stöttning i användningen av källkritiskt förhållningssätt

I området granskas hur lärarna ger eleverna möjlighet att omsätta, utveckla och befästa sina källkritiska förmågor och förhållningssätt. För att utveckla elevernas källkritiska förhållningssätt är det viktigt att lärarna tar ansvar för och leder eleverna genom att medvetet skapa uppgifter med ett väl valt innehåll och med genomtänkta frågor som eleverna ska undersöka. Lärarens ledning och stöttning bör även innebära att eleverna får stöd och konstruktiv, åldersanpassad feedback för att utveckla ett källkritiskt förhållningssätt i förhållande till både digitala och tryckta källor. En annan viktig aspekt är att eleverna ges stödstrukturer, till exempel tydliga instruktioner för hur de ska arbeta eller modeller för hur saker ska presenteras, men de kan också utgöras av vägledning från läraren i konkreta situationer, exempelvis stöd i form av ändamålsenliga och genomtänkta frågor. Allteftersom kunskapen och förmågorna utvecklas över tid finns det möjlighet att minska stödstrukturernas omfattning samtidigt som uppgifterna bör stötta en progression och ge eleverna möjlighet att lära sig använda olika typer av källor samt lär sig deras styrkor och brister.

Det är viktigt att läraren utmanar eleverna att tänka utanför ramarna och ifrågasätta deras antaganden om den information de tar del av och som de undersöker samt producerar inom undervisningen. Uppgifterna bör även omfatta

källkritiska tillvägagångssätt i olika typer av digitala verktyg, olika typer av källor och former av uttryck och ge eleverna möjlighet att arbeta mer fritt med undersökande uppgifter.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

[Undervisningen i källkritiskt förhållningssätt – fokus gymnasieskolan \(skolinspektionen.se\)](https://www.skolinspektionen.se/undervisningen-i-kallkritiskt-forhallningssatt-fokus-gymnasieskolan)

Bilaga 2: Författningsstöd

Gymnasieskolans syfte är enligt **skollagen** (2010:800) bland annat att ge en god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet. Utbildningen ska utformas så att den främjar social gemenskap och utvecklar elevernas förmåga att självständigt och tillsammans med andra tillägna sig, fördjupa och tillämpa kunskaper (15 kap. 2 § skollagen). Enligt **läroplanen** ska eleverna kunna orientera sig och agera i en komplex verklighet med stort informationsflöde, ökad digitalisering och snabb förändringstakt. Deras förmåga att finna, tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktig. Eleverna ska träna sig att tänka kritiskt, att granska information och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ. På så vis närmar sig eleverna ett vetenskapligt sätt att tänka och arbeta. [...] Genom studierna ska eleverna stärka grunden för det livslånga lärandet. Förändringar i arbetslivet, digitaliseringen och den tekniska utvecklingen, internationaliseringen samt miljöfrågornas komplexitet ställer nya krav på människors kunskaper och sätt att arbeta. [...] I ett allt mer digitaliserat samhälle ska skolan också bidra till att utveckla elevernas digitala kompetens. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse av hur digitaliseringen påverkar individen och samhällets utveckling. Alla elever ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att använda digital teknik. De ska också ges möjlighet att utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik, för att kunna se möjligheter och förstå risker samt för att kunna värdera information (Förordning om läroplan för gymnasieskolan [SKOLFS 2011:144], Lgy 11, 1 Skolans värdegrund och uppgifter, Gymnasieskolans uppdrag).

I **läroplanen** anges vidare att det är skolans ansvar att varje elev som har slutfört ett nationellt program kan använda sina kunskaper som redskap för att bland annat kritiskt granska normer, påståenden och förhållanden, kan använda såväl digitala som andra verktyg och medier för bland annat kunskapssökande, informationsbearbetning, problemlösning och lärande, kan använda bibliotek och deras resurser samt har förutsättningar för att delta i demokratiska beslutsprocesser i samhälls- och arbetsliv och förmåga att kritiskt granska och bedöma det de ser, hör och läser för att kunna diskutera och ta ställning i olika livsfrågor och värderingsfrågor (Lgy 11, 2.1 Kunskaper, Mål). Enligt läroplanen ska läraren i undervisningen utnyttja de kunskaper och erfarenheter av arbets- och samhällsliv som eleverna har eller skaffar sig under utbildningens gång samt organisera och genomföra arbetet så att eleven bland annat får möjlighet att använda digitala verktyg på ett sätt som främjar kunskapsutveckling (Lgy 11, 2.1 Kunskaper, Riktlinjer). Alla som arbetar i skolan ska, i skolans arbete med normer och värden, uppmärksamma de möjligheter och risker som den ökande digitaliseringen medför (Lgy 11, 2.2 Normer och värden, Riktlinjer).

Av **skollagen** följer att det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor (2 kap. 9 skollagen). Enligt **läroplanen** har rektorn ett särskilt ansvar för att utbildningen utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges handledning och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, däribland skolbibliotek och digitala verktyg. Rektor ansvar vidare för att lärare och annan personal får möjlighet till den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjlighet att dela med sig av sin kunskap samt att lära av varandra för att utveckla utbildningen. Rektor har därtill ansvar för att skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen och för att stärka elevernas språkliga och digitala kompetens (Lgy 11, 2.6 Rektorns ansvar).

I **ämnesplaner** för engelska, historia, religionskunskap, samhällskunskap, svenska, svenska som andraspråk, naturkunskap, biologi, fysik och kemi anges bland annat följande avseende respektive ämnes syfte. Undervisningen i engelska ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse av hur man söker, värderar, väljer och tillägnar sig innehåll från olika källor. I historia ska eleverna ges möjlighet att söka, granska, tolka och värdera olika typer av källor och att använda digitala verktyg för att söka information från olika medier. I religionskunskap ska ge eleverna ges möjlighet att analysera texter och begrepp, kritiskt granska källor i digital och annan form, diskutera och argumentera. I svenska och svenska som andraspråk ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man söker, sammanställer och kritiskt granskar information från olika källor och ge eleverna förutsättningar att utveckla sin förmåga att orientera sig, läsa, söva och kommunicera i en vidgad digital textvärld med interaktiva och föränderliga texter. I naturkunskap ska undervisningen syfta till att eleverna bland annat utvecklar förmåga att kritiskt värdera och ta ställning i frågor som har ett naturvetenskapligt innehåll. I biologi, fysik och kemi ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar förmåga att kritiskt värdera och skilja mellan påståenden som bygger på vetenskaplig respektive icke-vetenskaplig grund. I ämnesplan för samhällskunskap anges att ett komplext samhälle med stort informationsflöde och snabb förändringstakt kräver ett kritiskt förhållningssätt och eleverna ska därför ges möjlighet att utveckla ett sådant. Det omfattar förmåga att söka, strukturera och värdera information från olika källor och medier samt förmåga att dra slutsatser utifrån informationen. Eleverna ska ges förutsättningar att utveckla förmåga att söka, kritiskt granska och tolka information från olika källor samt värdera källornas relevans och trovärdighet.

Bilaga 3: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd för er när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med den regelbundna kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

Utvecklingsområde X: Rektorn och lärarna behöver utveckla samarbetet för att skapa en gemensam förståelse i frågor som rör undervisningen i källkritiskt förhållningssätt.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?